

Man let kan fatte, hvorledes en dygtig Skribent, der allerede havde faaet endeel Bidrag under Hænder til den enkelte Mands Historie, søgte at samle Mere og — saavidt gjorligt — at bringe Alt til en udførlig og sammenhængende Fremstilling af denne, der tillige kunde tjene som Behjel til at meddele Publikum meget Andet af mere almindelig Interesse, som var ham bekendt, men som ellers maaskee ikke saa let vilde have fundet sin Vej. — Forf. formener, at det er udførlige Detailler og en noieprøvende Critik, der giver det Slags Skrifter, hvortil hans hører, deres Værd, og tilføier, at han har lagt Bind paa begge Dele. Denne Bestræbelse er viensynlig og maa anses at have været heldig; men det ligger udenfor vor Anmeldelses Hensigt, at forfølge dette Detail, og igjen at prøve denne granskende Critik i dens Enkeltheder.

m. n.

13. Peder Palladius, Siællands første evangeliske Biskop, af A. C. L. Heiberg, Provst, og Sognepræst i Kierteminde. Kbh. 1840. 186 S. st. 8. (Eærstilt Aftryk af Theolog. Tidsskrift. IV. Bd.)

Det er et interessant Sammentræf i vor historiske Literatur, at denne omtrent paa een Tid er bleven beriget med Levnetsbeskrivelser af Siællands sidste catholske Herrebiskop (Joach. Rønnow) og første evangelisk-lutherske Biskop, eller Superintendent. Et Tidsrum af ikke meer end otte Aar ligger imellem det Aar (1529) da Rønnow valgtes til at beklæde Nordskibte Bispestol, og 1537, da Palladius, den anden September, tilligemed de 6 andre danske Superintendenter ordineredes af Bugenhagen; men man kunde gierne sige, at der i Tidens Aand og Charakter ligger et Seculum imellem de to siællandske Biskopper. Saaledes er heller ikke Afstanden mindre, naar vi bringe begges Personlighed og Embedsvirksomhed under Sammenligning. I Rønnow see vi endnu den catholske Tidens ædelige Prælat, med Selvfølelse af sin geistlige Magt og Værdighed, og med en vis Standhaftighed i at forsvare den

hierarchiske Myndighed, som han, efter catholske Grundsætninger, maatte antage at være grundet i Kirkens Selvstændighed. Palladius, af borgerlig Fødsel, og uden anden Adkomst, end sin, hjemme og i Wittenberg, under Luthers Dine, erhvervede videnskabelige Dannelse og geistlige Embedsdygtighed, traadte aldeles ind i de, ved Reformationen med eet fra Grunden af forandrede Forhold for de til Præsternes, Skolernes og Menighedernes geistlige Opsynsmænd i ethvert Stift indsatte lutheriske Superintendenter. Disse skulde herester i alle Embedsforhold, ligesom enhver anden Kirkens og Statens Tjener, være Kongemagten og Landets Regiering undergivne; og vi finde heller ikke mindste Spor i Palladii Levnet enten til hierarchiske Anlæg, eller nogen derhen sigtende Virken eller Bestræbelse. Derimod giver den omhyggelige og, saavidt Kilderne naae, fuldstændige Skildring af denne Biskop i hans hele geistlige Virksomhed, os et interessant og fordeelagtigt Billede af en i sit Kald, som den nye Kirkeforfatnings organiserende Styrer og Tilsynsmænd, som Universitetsprofessor, og som populair theolog og æstetisk Forfatter, lige utrættelig Embedsmænd og arbejdsom Lærer. I vor Reformationshistorie kunde man maaskee, i visse Levnets- og Charaktertræk, bringe Palladius i Parallel med Melancthon (hvis Lærdom han dog var langt fra at besidde), ligesom Lauffen med Luther. Saaledes synes det bl. a. at den første med et roligere og mildere Sind, maaskee snarere med større practisk Dygtighed, end Lauffen, netop har været vel skicket til den Post og den Virksomhed i den nye danske Kirke, hvortil Christian III. havde udseet ham. Der behøves heller intet andet Erminde over den ærværdige Palladius, end det, som allerede for over to hundrede Aar siden sættes ham i Frederik den Andens Krønike: „I saadan høi og hæderlig Bestilling haver han uden al Nøds og Fares Anseelse med stor Lov ladet sig bruge, saa han billigen maa æres, og kaldes alle Kirkers og Klerkes Fader udi disse Riger. Han hialp den lutheriske Lærdom meget paa Fode udi Danmark, og ved sin daglige Prædiken og mange kostelige Bøger og Skrifter førte den danske Kirke i saadan høi Agt og Anseelse hos alle omliggende Herrer og Fyrster, at de ikke vidste paa den Tid

„nogle Kirker bedre, ordentligere og reenligere at være be-
„fede, end disse her udi Danmark.“

I øvrigt maa vi ogsaa her gientage den idelige og idelige Klage over Magerheden i vore historiske Kilder, overalt hvor der handles om at gaae ind i et biographisk Detail, i Lidenes og Personernes individuelle Skilbringer. Hvad man veed og her erfarer om Palladii Personlighed, er yderst lidt; maaſkee nogle flere Træk til hans Charakteristik af hans Skrifter, Fortæller og Dedicationer kunde været sankede. En noget nøiere Charakteristik af Skrifterne (f. Ex. hans Isag. ad libr. prophet. & Apost., der op- lagdes henved 20 Gange) kunde vel ogsaa været ønskelig. At han var gift, vides; men ikke engang med hvem, eller om han har efter- ladt Børn. Ja, hans Egteskab var maaſkee endogsaa forblevet ube- kiendt, hvis ikke hans Enke 1562, to Aar efter Mandens Død, havde søgt en Hielp hos Universitetets Consistorium. Hvad hun der opnaaede, er et Bidrag til at vise, hvorledes man den Tid pensionerede. Man eftergav hende hvad hun skyldte i Grundskat for et Huns, som tilhørte Universitetet; men afflog hendes Ansøgning, at befries for denne Afgift for hendes Livs- tid, og tilstod derimod den berømte, høit fortiente Biskops Enke et Pund Byg og en Fierding Smør om Aaret. (S. 164. 65.)

Fors. fortjener alle danske Theologers og Historikers Tak for den Flid og Grundighed, hvormed han har behandlet en Gienstand, der tidt krævede mere Arbejde, end Udbyttet kunde lønne, for den, som ikke havde fundet en Løn i Gienstanden, og Arbejdet selv. Fors. har imidlertid havt det Held, at erholde meddeelt de af Biskop L. Harboe samlede Collectanea til Pal- ladii Levnet, (Jvf. Dän. Biblioth. V. S. 73) som han skylder mange Oplysninger, og flere af de til Slutning aftrykte intere- sante Actstykker. Man maa meget beklage, at den ved flere Lei- ligheder savnede Palladii Visitationbog (hvoraf Haandskriftet, eller en Afskrift, folgtes efter Løngbeek; j. Catal. p. 572 no. 348) ikke heel og holden fandtes blandt disse Collectanea. — Endelig kunne vi ikke andet end tilføie Ønsket: at Fors. vilde fortsætte et saa vel begyndt Arbejde, ved ogsaa paa lignende Maade at give os alle de efterfølgende siællandske Biskoppers Levnet, og derved udfylde et ofte følt Savn i vor kirkehistoriske Literatur.